

آیا محمد بن اسماعیل بخاری ، فتوا داده است که از طریق خوردن شیر حیوانات نیز محرمیت ثابت می شود؟

پاسخ

تمام علمای مسلمان بر این مسأله اتفاق دارند که اگر دو کودک از پستان یک حیوان شیر بخورند ، رضاع محقق نمی شود و تأثیری در محرمیت آن دو ندارد؛ اما محمد بن اسماعیل بخاری ، نویسنده معروف کتاب صحیح بخاری اعتقاد داشته است که اگر دو کودک از یک گوسفند شیر بخورند رضاع محقق شده و آن دو باهم محرم خواهند شد و تمام احکام محرمیت بین آن ها جاری است.

این مطلب را بسیاری از بزرگان اهل سنت نقل کرده اند؛ از جمله سرخسی در دو جا از کتاب مشهور المبسوط این مطلب را نقل کرده است:

ولو أَرْضَع الصبیان من بهیمة لم یکن ذلك رضاعاً وكان بمنزلة طعام أكله من إناء واحد ومحمد بن إسماعیل صاحب الإخبار رحمه الله تعالی يقول یثبت به حرمة الرضاع فإنه دخل بخاری فی زمن الشیخ الإمام أبی حفص رحمه الله تعالی وجعل یفتی فقال له الشیخ رحمه الله تعالی لا تفعل فلست هنالك فأبی أن یقبل نصحه حتی استفتی عن هذه المسألة إذا أَرْضَع صبیان بلبن شاة فأفتی بثبوت الحرمة فاجتمعوا وأخرجوه من بخاری بسبب هذه الفتوی وهذا لأن ثبوت الحرمة بسبب الكرامة وذلك یختص بلبن الآدمیة دون لبن الأنعام وشبهة الجزیة لا یثبت بین الآدمی والأنعام بشرب لبنها فكذلك لا تثبت بین الآدمیین بشرب لبن بهیمة...

اگر دو کودک از یک حیوان شیر بخورند ، رضاع محقق نمی شود؛ بلکه به منزله خوردن از یک ظرف است. اما محمد بن اسماعیل بخاری ، صاحب اخبار گفته: با این کار سبب حرمت رضاع می شود.

بخاری در زمان شیخ امام ابو حفص وارد بخارا شد و قصد فتوا دادن داشت. شیخ به او گفت: این کار را انجام نده؛ زیرا تو شایستگی فتوا را نداری. بخاری از پذیرش نصیحت او خودداری کرد؛ تا این که به این مسأله فتواد که اگر دو کودک از شیر یک گوسفند بخورند ، حرمت محقق می شود؛ پس مردم جمع شدند و او را از بخارا به خاطر این فتوا اخراج کردند.

السرخسی الحنفی ، شمس الدین ابوبکر محمد بن أبی سهل (متوفای 483هـ) ، المبسوط ، ج 5 ص 139 ، کتاب النکاح ، باب الرضاع ، ناشر: دار المعرفة - بیروت.

و در جای دیگر می نویسد:

ولو أن صبیین شربا من لبن شاة أو بقرة لم تثبت به حرمة الرضاع لأن الرضاع معتبر بالنسب وكما لا يتحقق النسب بین آدمی و بین البهائم فكذلك لا تثبت حرمة الرضاع بشرب لبن البهائم وكان محمد بن إسماعیل البخاری صاحب التاریخ رضی الله عنه یقول تثبت الحرمة وهذه المسألة كانت سبب اخراجه من بخارا فإنه قدم بخارا فی زمن أبی حفص الكبیر رحمه الله وجعل یفتی فنهاه أبو حفص رحمه الله وقال لست بأهل له فلم ینته حتی سأل عن هذه المسألة فأفتی بالحرمة فاجتمع الناس وأخرجوه.

اگر دو تا کودک ، از شیر گوسفند یا گاوی بخورند ، محرمیت رضاعی بین آن ها محقق نمی شود؛ چرا که در رضا نسب معتبر است؛ همان طوری بین آدمی و بهائم نسب محقق نمی شود ، محرمیت رضاعی نیز با خوردن شیر حیوانات محقق نمی شود.

اما محمد بن اسماعیل بخاری صاحب تاریخ گفته است که محرمیت محقق می شود و همین مسأله سبب اخراج او از بخارا شده است؛ چرا که او در زمان أبی حفص کبیر وارد بخارا شد تا فتوا دهد ، ابو حفص او را منع کرد و گفت که تو اهلیت فتوا دادن نداری؛ ولی بخاری گوش نکرد ، تا این که از این مسأله سؤال شد و او فتوا به تحقق حرمت رضاعی از طریق خوردن شیر حیوانات داد ، پس مردم جمع شدند و او را از بخارا اخراج کردند.

السرخسی الحنفی ، شمس الدین ابوبکر محمد بن أبی سهل (متوفای 483هـ) ، المبسوط ، ج 30 ، ص 297 ، کتاب الرضاع، باب تفسیر لبن الفحل ، ناشر: دار المعرفة - بیروت.

زیلعی حنفی در کتاب تبیین الحقائق می نویسد:

وَحَكِي شَمْسُ الْأَثَمَةِ أَنَّ الْبُخَارِيَّ صَاحِبَ الْأَخْبَارِ دَخَلَ بُخَارِيَّ وَجَعَلَ يُفْتِي فَقَالَ لَهُ أَبُو حَفْصِ الْكَبِيرِ لَا تَفْعَلْ قَابِي أَنْ يَقْبَلَ نُصَحَهُ حَتَّى أُسْتَفْتِيَ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ فَأَفْتِيَ بِثُبُوتِ الْحُرْمَةِ بَيْنَ صَبِيَّيْنِ ارْتَضَعَا مِنْ لَبْنِ شَاةٍ فَأَخْرَجُوهُ مِنْ بُخَارِي.

شمس الأثمه حکایت کرده است که بخاری ، صاحب اخبار وارد بخارا شد و در مقام فتوا قرار گرفت. ابو حفص کبیر به او گفت: این کار را انجام نده؛ اما او نصیحتش را نپذیرفت تا این که در این باره فتوا داد که حرمت بین دو کودکی که از شیر یک گوسفند خورده اند محقق می شود؛ پس مردم او را از بخارا اخراج کردند.

ابن نجيم مصري حنفي نیز در این باره می نویسد:

قَوْلُهُ (وَالشَّاءُ) أَي لَبِنُ الشَّاءِ لَا يُوجِبُ الْحُرْمَةَ حَتَّى لَوْ ارْتَضَعَ صَبِيٌّ وَصَبِيَّةٌ عَلِي لَبِنِ شَاءٍ فَلَا أُخُوَّةَ بَيْنَهُمَا لِأَنَّ الْأُمُومَةَ لَا تَثْبُتُ بِهِ لِأَنَّهُ لَا حُرْمَةَ لَهُ وَلِأَنَّ لَبِنَ الْبَهَائِمِ لَهُ حُكْمُ الطَّعَامِ فَلَا قَرَقَ بَيْنَ الشَّاءِ وَغَيْرِهَا مِنْ غَيْرِ الْأَدْمِيِّ...

وقد حُكِيَ فِي الْمَبْسُوطِ وَالْكَشْفِ الْكَبِيرِ أَنَّ الْبُخَارِيَّ صَاحِبَ الْأَخْبَارِ دَخَلَ بُخَارِيَّ وَجَعَلَ يُفْتِي فَقَالَ لَهُ أَبُو حَفْصٍ الْكَبِيرُ لَا تَفْعَلْ قَابِي أَنْ يَقْبَلَ نَصِيحَتَهُ حَتَّى اسْتَفْتِي فِي هَذِهِ الْمَسْئَلَةِ فَأَقْتِي بِثُبُوتِ الْحُرْمَةِ بَيْنَ صَبِيَّيْنِ ارْتَضَعَا مِنْ تَدْيِ لَبِنِ شَاءٍ تَمَسُّكَ يَقُولُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلُّ صَبِيٍّ اجْتَمَعَ عَلَي تَدْيٍ وَاجِدِ حُرْمَ أَحَدُهُمَا عَلَي الْآخَرَ وَقَدْ أَخْطَأَ لِقَوَاتِ الرَّأْيِ وَهُوَ (وَهَوَاهُ) أَنَّهُ لَمْ يَتَأَمَّلْ أَنَّ الْحُكْمَ مُتَعَلِّقٌ بِالْجُزْئِيَّةِ وَالْبَعْضِيَّةِ فَأَخْرَجُوهُ مِنْ بُخَارِيَّ.

شیر گوسفند ، سبب حرمت نمی شود؛ حتی اگر پسر خردسال و دختر خردسال از یک گوسفند شیر بخورند ، برادری بین آن ها محقق نمی شود؛ چرا که مادری محقق نشده است. چرا که حرمتی برای او نیست و به این دلیل که شیر بهائم حکم غذا را دارد؛ پس فرقی بین گوسفند و غیر او از غیر انسان ها نیست.

صاحب کتاب المبسوط و و کشف الکبیر حکایت کرده اند که بخاری ، صاحب اخبار وارد بخارا شد و بر منصب فتوا نشست. ابوحفص کبیر به او گفت: این کار را انجام نده؛ اما نصیحتش را نپذیرفت تا این که در این مسأله فتوا داد؛ پس فتوا داد به ثبوت محرمیت بین دو کودکی که از سینه گوسفندی شیر بخورند و تمسک کرده اند به این سخن رسول خدا (ص) که : اگر دو کودک بر یک سینه جمع شوند (از یک سینه شیر بخورند) هر کدام از آن ها بر دیگری حرام می شوند. بخاری در این باره اشتباه کرده است و توجه نکرده است که حکم متعلق به جزئیت و بعصیت است؛ پس او را از بخارا اخراج کردند.

ابن نجيم المصري الحنفي ، زين الدين ابن نجيم بن ابراهيم بن محمد (متوفى 970هـ) ، البحر الرائق شرح كنز الدقائق ، ج 3 ص 246 ، ناشر: دار المعرفة - بيروت ، الطبعة: الثانية.

كمال الدين سيواسي در شرح فتح القدير مي نويسد:

ونقل أن الإمام محمد بن إسماعيل البخاري صاحب الصحيح أفتي في بخاري بثبوت الحرمة بين صبيين ارتضعا شاة فاجتمع علماؤها عليه وكان سبب خروجه منها والله سبحانه أعلم ومن لم يدق نظره في مناسبات الأحكام وحكمها كثر خطؤه وكان ذلك في زمن الشيخ أبي حفص الكبير.

نقل شده است که امام محمد بن اسماعیل بخاری صاحب کتاب صحیح در شهر بخارا فتوا داد به ثبوت حرمت بین دو کودکی که از شیر یک گوسفند بخورند؛ پس علمای بخارا علیه او دست به دست هم

دادند و همین فتوا سبب اخراج او از آن شهر شد.

کسی که در معیارهای احکام و حکم آن دقت نظر نداشته باشد ، اشتباهات او زیاد خواهد بود. این مسأل در زمان شیخ ابوحفص کبیر اتفاق افتاده است.

السبواسي الحنفي ، كمال الدين محمد بن عبد الواحد (متوفاي 681هـ) ، شرح فتح القدير ، ج 3 ص 457 ، ناشر: دار الفكر - بيروت ، الطبعة: الثانية.

عبد القادر قرشي در الجواهر المضية در شرح حال ابوحفص کبیر می نویسد:

105 أحمد بن حفص المعروف بأبي حفص الكبير البخاري الإمام المشهور أخذ العلم عن محمد بن الحسن وله أصحاب لا يحصون ذكر السمعاني أن يخيذاز قريب من بخاري منها جماعة من الفقهاء من أصحاب أبي حفص الكبير قال شمس الأئمة قدم محمد بن إسماعيل البخاري ببخاري في زمن أبي حفص الكبير وجعل يفتي فنهاه أبو حفص وقال لست بأهل له فلم ينته حتى سئل عن صبيين شربا من لبن شاة أو بقرة فأفتي بثبوت الحرمة فاجتمع الناس عليه وأخرجوه من بخاري والمذهب أنه لا رضاع بينهما لأن الرضاع يعتبر بالنسب وكما لا يتحقق النسب بين بني آدم والبهائم فكذلك لا يثبت حرمة الرضاع بشرب لبن البهائم.

احمد بن حفص ، مشهور به ابوحفص کبیر بخاري ، پیشوای مشهور بود و دانش را از محمد بن الحسن یاد گرفت. او یاران بی شماری داشت...

شمس الأئمة گفته: محمد بن اسماعیل بخاري در زمان ابوحفص کبیر وارد بخارا شد و در منصب فتوا نشست ، ابوحفص ممانعت کرد و گفت: تو شایستگی فتوا دادن ندارد؛ اما او نپذیرفت تا این که از او در باره دو کودکی که از يك گوسفند یا گاو ، شیر خورده اند سؤال شد؛ پس فتوا به ثبوت محرمیت داد؛ پس مردم علیه او جمع شدند و او را از بخارا اخراج کردند.

القرشي الحنفي ، أبو محمد عبد القادر بن أبي الوفاء محمد بن أبي الوفاء (متوفاي 775هـ) ، الجواهر المضية في طبقات الحنفية ، ج 1 ص 67 ، ناشر : مير محمد كتب خانه - كراتشي

تقی الدین تمیمی نیز همین مطلب را نقل کرده است:

قال شمس الأئمة: قدم محمد بن إسماعيل البخاري بخاري ، في زمن أبي حفص الكبير ، وجعل يُفتي فيها ، فنهاه أبو حفص ، وقال: لست بأهل لها. فلم ينته ، حتى سئل عن صبيين شربا من لبن شاة أو بقرة ، فأفتي بثبوت الحرمة. فاجتمع الناس ، وأخرجوه.

والمذهب أنه لا رضاع بينهما؛ لأن الرضاع يعتبر بالنسب ، وكما لا يتحقق النسب بين بني آدم والبهائم ، فكذلك لا يثبت حرمة الرضاع بشرب لبن البهائم.

التميمي الداري الغزي ، تقی الدین بن عبد القادر (متوفاي: 1010هـ) الطبقات السنينة في تراجم الحنفية ، ج 1 ص 67 ، طبق برنامه

و ملا علي هروي مي گوید:

قال ابن الهمام : [نقل] أن الإمام محمد بن إسماعيل البخاري صاحب الصحيح أفتي في بخار بثبوت الحرمة بين صبيين ارتضعا شاة فاجتمع علماؤها عليه وكان سبب خروجه منها والله سبحانه [وتعالى] أعلم. ومن لم يدق نظره في مناط الأحكام وحكمها كثر خطؤه ، وكان ذلك في زمن [الشيخ أبي جعفر] والشيخ أبي حفص الكبير.

ملا علي القاري ، نور الدين أبو الحسن علي بن سلطان محمد الهروي (متوفى 1014هـ) ، مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ، ج 6 ص 295 ، تحقيق: جمال عيتاني ، ناشر: دار الكتب العلمية - لبنان/ بيروت ، الطبعة: الأولى ، 1422هـ - 2001م.

اما چگونه است که کتاب همین شخص ، برترین کتاب اهل سنت بعد از قرآن می شود؟

موفق باشید

گروه پاسخ به شبهات

مؤسسه تحقیقاتی حضرت ولی عصر